

För ett livskraftigt Sörmland 2030

Territoriell strategi för Sörmlands hållbara
utveckling

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund och syfte	1
Strategins uppbyggnad på befintliga styrdokument	2
Territoriell avgränsning	5
Sörmland i ett storregionalt perspektiv	5
Nulägesanalys	6
Sörmlands utmaningar och behov	6
Sörmlands möjligheter till utveckling	7
Befintliga samarbetsforum	8
Insatser	9
Stärk forskning och innovation	9
Säkra nyttan av digitalisering	11
Stärka små och medelstora företags tillväxt och konkurrenskraft	13
Främja energieffektivitet	17
Anpassa till klimatförändringarna	18
Främja cirkulär ekonomi	22
Främja hållbar mobilitet i städerna	24
Framtagande och förankring	27
Implementering och uppföljning	27
Mobilisering och kapacitetsbyggande	28
Uppföljning och gemensamt lärande	28
Styrning och finansiering	29
Andra finansieringskällor	30
Budget	31
Bilagor	32

Inledning

Bakgrund och syfte

Sörmland brottas liksom resterande Sverige med stora och komplexa samhällsutmaningar, som demografiska förändringar och ökande klyftor. Länet har bland annat hög arbetslöshet, en relativt låg utbildningsnivå och sociala utmaningar kopplat till tillit, trygghet, hälsa, jämställdhet och jämlikhet.

Samtidigt står hela landet inför stora utmaningar till följd av klimatförändringar, något som i hög grad även gäller Sörmland. Det hållbara utvecklingsarbete som bedrivs behöver därför alltid utgå från ekologin som ram, ekonomin som medel och den sociala hållbarheten som målet. Utifrån denna grund ska Region Sörmland tillsammans med aktörer i länet driva utvecklingen för:

1. Jämlika livsvillkor och god hälsa för alla, med särskilt fokus på barn och unga
2. Goda boende- och livsmiljöer som ger jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd
3. En hållbar fysisk och digital tillgänglighet och mobilitet
4. Lärande och kompetensförsörjning
5. Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning

För att åstadkomma och påskynda den gröna omställningen krävs en länsöverskridande kraftsamling med en bredd av aktörer som samverkar inom flera områden. Samtidigt varierar utmaningarna och förutsättningarna för en hållbar utveckling i länet. Därför blir det territoriella perspektivet en viktig utgångspunkt.

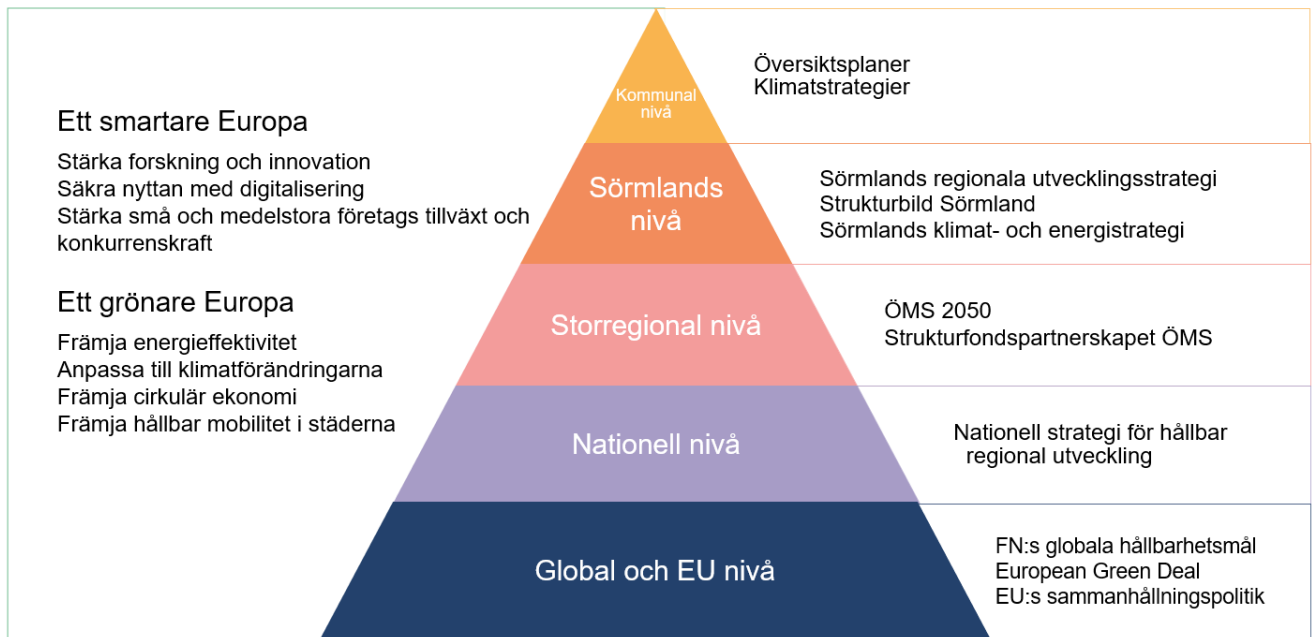
För att möjliggöra handlingskraft i länet, med både bredd och spets, har Region Sörmland tagit initiativ till att ta fram denna strategi som del av utlysningen inom nationella regionalfondsprogrammet och prioriteringarna för hållbar urban utveckling.

Strategins insatsområden och utvecklingsbehov har under framtagandeprocessen beretts i befintliga regionala nätverk och samverkansytor, där länets samtliga kommuner, Länsstyrelsen i Södermanlands län och olika aktörer inom bland andra det näringslivsfrämjande systemet i Sörmland ingår.

Strategin ska användas som en grund för fortsatt utveckling av den geografiska dimensionen av Sörmlands regionala utvecklingsstrategi (RUS). Den ska öka incitamenten till att koordinera insatser över administrativa gränser och göra gemensamma länsövergripande prioriteringar möjliga. På så vis kan länets aktörer kraftsamla kring insatser som stärker Sörmlands funktionella värden och samband utifrån Strukturbild Sörmland och Sörmlands regionala utvecklingsstrategis mål – Ett socialt hållbart samhälle med goda och jämlika livsvillkor där människor lever ett gott liv med god hälsa.

Strategins uppbyggnad på befintliga styrdokument

Sörmlands territoriella strategi 2030

Figur 1 Visualisering av Sörmlands territoriella strategis uppbyggnad på befintliga styrdokument

Figur 1 visualiserar hur Sörmlands territoriella strategi har byggts upp. Den grundar sig i styrdokument från global, i pyramidens grund, till lokal nivå, i pyramidens topp, som vägleder Sörmlands regionala utvecklingsarbete. Till höger i bilden radas en del av styrdokumenterna som varit vägledande för strategins framtagande. EU:s övergripande mål och villkoren inom nationella regionalfundsprogrammet med prioriteringarna för hållbar urban utveckling har satt ramarna och bland annat styrt vilka insatsområden som strategin benämner ska arbetas med, vilket synliggörs till vänster i bilden.

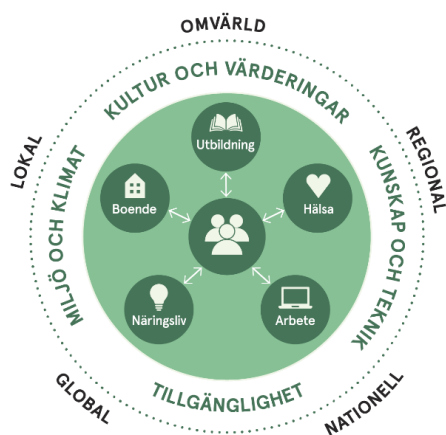
Sörmlands regionala utvecklingsstrategi och tillhörande Strukturbild Sörmland har haft en särskilt tung roll i framtagandet av strategin. Men även andra styrdokument har använts som komplement för att väva in fler perspektiv. Bland annat hänvisas till rapporten Samverkan kring planering i östra Mellansverige, benämnt ÖMS 2050. Rapporten är vägledande för en samordnad storregional planering i östra Mellansverige, vilket inkluderar länen Södermanland, Örebro, Östergötland, Västmanland, Stockholm, Uppsala, Gävleborg, samt Mälardalsrådet. Sörmlands klimat och energistrategi, Ett klimatneutralt Södermanland 2045 samt Åtgärdsprogrammet för Sörmlands miljö har använts för att belysa de insatsområden där Länsstyrelsen i Södermanland och Region Sörmland samverkar.

Insatsområdena i denna strategi bygger även på mer tematiskt fokuserade strategier, som till exempel Sörmlands näringslivsstrategi och det regionala skogsprogrammet. Dessa utgår från Sörmlands regionala utvecklingsstrategi eller är framtagna i bred och nära samverkan med Sörmlands kommuner och andra aktörer i länet.

Utöver de styrdokument som refereras till i figur 1, har samtliga styrdokument som använts i framtagandet av denna strategi sammanställts i Bilaga 1. Bilagan inkluderar inte länets kommuners och andra aktörers egna styrdokument men förankringen har skett genom remiss och dialogmöten.

Sörmlands regionala utvecklingsstrategi

Sörmlands regionala utvecklingsstrategi visar det arbete som Regionen och länets aktörer gemensamt samlas kring. De utvecklingsinsatser och investeringar som beskrivs i utvecklingsstrategin ska stärka Sörmlands konkurrenskraft och leda till förbättrad hälsa och ökat välbefinnande för regionens invånare. Utvecklingen får inte ske på bekostnad av att de planetära gränserna överskrids då såväl människors hälsa som långsiktig ekonomisk utveckling är beroende av att ekosystemen är i balans. Ambitionen är med andra ord att skapa hållbar utveckling inom den ekologiska ramen, vilket symboliseras av en prickad ram i modellens ytterkant i Figur 2.

Figur 2 Sörmlands modell för hållbar regional utveckling

En utgångspunkt inom Agenda 2030 är att ingen ska lämnas utanför. Regionens modell för hållbar regional utveckling tar avstamp i de mänskliga rättigheterna och alla människors lika värde. I figuren symboliseras detta med att människan alltid är i centrum. Även omvärlden och dess förändring och det fysiska perspektivet är viktigt i det regionala utvecklingsarbetet och spelar stor roll för utvecklingen i länet.

Behovet av att se, belysa och utveckla samband, synergier och målkonflikter är en grundläggande utgångspunkt i Sörmlands regionala utvecklingsstrategi. Utvecklingen är ett samspel mellan en mängd faktorer med svårnavigerade orsakssamband. För att bidra med ändamålsenliga lösningar på komplexa samhällsutmaningar krävs ett brett angreppssätt som testar, utforskar, skapar, följer upp och spanar.

Strukturbild Sörmland

Strukturbilden är en del av den regionala utvecklingsstrategin och visar det geografiska perspektivet i det regionala utvecklingsarbetet. Med utgångspunkt i funktionella samband och möjlighet till hållbart resande pekar strukturbilden ut noder och stråk som är prioriterade för Sörmlands utveckling, se figur 3. Kartan är en målbild där många av stråken redan idag är av

stor betydelse men behöver fortsätta stärkas. Andra stråk har svaga kopplingar i nuläget men har potential att utvecklas och i framtiden, i större utsträckning, bidra till regionförstoring och mer integrerade samband. I första hand prioriteras stråk där möjlighet finns till spårbunden trafik och i andra hand övriga kollektiva lösningar.

En bärande del i strukturbilden är Sörmlands flerkärnighet där de olika noderna har olika funktioner och där de funktionella vardagsregionerna ofta inkluderar starka samband med nodstäder utanför länets gränser. Noderna och deras omland är beroende av och kompletterar varandra med sin variation av funktioner och funktionella samband. Strukturerna och de funktionella sambanden inom länet och med omvärlden behöver vidareutvecklas och stödjas genom fysisk planering, kollektivtrafik och insatser inom digital och fysisk infrastruktur.

Strukturbilden är länken mellan kommunala översiktsplaner och den storregionala nivån. Den fungerar som ett planeringsunderlag för kommunerna, samtidigt som den visar den regionala anpassningen av den storregionala rumsliga strukturen som gemensamt arbetats fram i östra Mellansverige.

Figur 3 Strukturbild Sörmland med utpekade stråk och noder

Till strukturbilden finns tre utpekade strategiska områden med tillhörande beskrivning och ställningstaganden om hur länets aktörer ska arbeta för att nå målen. De tre områdena är:

- Sörmland är väl integrerat med omvärlden
- Sörmland har god tillgänglighet inom länet med en flerkärnig struktur
- Sörmland har attraktiva miljöer, för invånare, företag och besökare

I nuläget är strukturbilden inriktad på att beskriva utvecklingsmöjligheter där förutsättning till arbete, utbildning och boende integreras i en större funktionell geografi. Arbeta pågår med att utveckla strukturbilden med fler geografiska perspektiv utifrån prioriteringarna i Sörmlands regionala utvecklingsstrategi. Som exempel genomförs just nu en fördjupning inom friluftsliv där regionen tillsammans med länets kommuner och Länsstyrelsen tar fram ett regionalt underlag.

Territoriell avgränsning

Den territoriella avgränsningen för denna strategi är Södermanlands län som utgörs av de nio kommunerna Eskilstuna, Strängnäs, Gnesta, Trosa, Flen, Katrineholm, Vingåker, Nyköping och Oxelösund. Hela länet har en befolkning på totalt cirka 300 000 invånare och präglas av en flerkärnig struktur med flera regionala och delregionala centralorter och starka kopplingar till orter och funktioner utanför länet.

Den territoriella avgränsningen utgår även från Strukturbild Sörmland som visar de geografiska förutsättningarna, utmaningarna och möjligheterna i länet och i förhållande till kringliggande län. Genom att utgå från Stukturbilden synliggörs Sörmland utifrån olika funktioner, vilket ska vägleda hur olika insatser genomförs i denna strategi. På så vis behöver inte insatser genomföras i hela Sörmland utan bör genomföras utifrån dess funktionella värde.

Då Sörmland har en stark funktionell koppling till sin omgivning kan i många fall bäst resultat uppnås genom insatser som sträcker sig över länsgränserna. Samverkan med aktörer utanför länet är därför en viktig förutsättning i det fortsatta arbetet.

Sörmland i ett storregionalt perspektiv

Samverkan kring planering i östra Mellansverige (ÖMS 2050) är ett gemensamt underlag för storregional samhällsplanering och är vägledande för regioner och kommuner i de sju länen som ingår i samarbetet. Det storregionala samarbetet, som även detta benämns ÖMS 2050, har ett övergripande mål om en stärkt hållbar konkurrenskraft genom effektiv resurs- och markanvändning och samverkan i en storregional struktur som främjar den funktionella sammankopplingen i östra Mellansverige. Strukturbild Sörmland tar sin utgångspunkt i ÖMS 2050 och hur Sörmlands rumsliga strukturer kopplar an till det storregionala perspektivet.

Den huvudsakliga strategiska inriktningen består av följande prioriteringar som ska användas som underlag vid åtgärdsplanering av exempelvis transportinfrastruktur, regional utvecklingsplanering och kommunal översiktsplanering:

- Integrera arbets-, utbildnings- och bostadsmarknaderna
- Verka för en koncentrerad, tät och sammanhållen bebyggelse i de bästa kollektivtrafiklägena
- Länka samman de storregionala nodstäderna med Stockholm och med varandra genom tvärförbindelser
- Stärka ÖMS internationella kopplingar och förbindelser med andra storstadsregioner som Helsingfors, Oslo och Öresund
- Säkra en resurseffektiv och hållbar gods försörjning.

Nulägesanalys

Nedan beskrivs Sörmlands nuvarande förutsättningar, utmaningar, behov och möjligheter kopplat till länets förmåga för hållbar utveckling.

Sörmlands utmaningar och behov

Trots att Sörmland minskat sina utsläpp sen 1990 med 36 % till 2021 står länet fortfarande inför en stor utmaning att nå det nationella målet om noll nettoutsläpp till 2045. Industrin, i huvudsak stålindustrin, är Sörmlands största utsläppskälla. Industrin har en stor och viktig roll och står för en betydande andel av näringslivet och sysselsättningen i länet. Utöver stålindustrin är även fordons- och verkstadsindustri omfattande i Sörmland. Även jordbrukssektorn är betydande och utgör 9% av Sörmlands utsläpp. Transporter står för 20 % av länets utsläpp. Sörmland har god tillgänglighet med kollektivtrafik, men bilen är fortfarande det vanligaste färdmedlet.

Sörmlands befolkning ökar och utöver omfattande renoverings- och upprustningsbehov finns ett stort behov av nya bostäder. För att möta Sörmlands sociala, ekonomiska och ekologiska utmaningar är ett dynamiskt och växande näringsliv inte bara en drivande kraft utan en förutsättning. Samtidigt är konsumtionsnivån i samhället tätt sammankopplad med befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt, vilket leder till ständigt ökande anspråk på jordens resurser. För att motverka detta behöver ekonomin anpassas till en nivå inom planetens gränser. Detta är en utmaning då Sörmlands industri och övriga näringsliv idag har en relativt låg utbildnings- och innovationsnivå och mindre kapacitet att ta till sig och använda ny teknik och utveckla nya affärsmodeller. Utvecklingen går inte heller lika positivt som i närliggande och liknande län och Sörmland halkar till exempel efter en del andra län i det digitaliseringsindex som Tillväxtverket följer. Många företag har även svårt att attrahera kompetenta medarbetare, detta trots att arbetslösheten i länet är hög.

Utöver att verka för att minska klimatutsläppen och bygga system där ekonomi och samhälle verkar innanför ekologins ramar, krävs ett arbete för att anpassa till nuvarande och framtida klimatförändringar. Sörmlands geografi ger upphov till risker för översvämning, ras, skred och andra naturolyckor på flera platser i länet vid dagens förhållande och i ökad utsträckning till följd av klimatförändringen. Medeltemperaturen och nederbörd förväntas öka, särskilt under vinterhalvåret. Utöver bebyggelse och övrig infrastruktur såsom transport- och energiinfrastruktur, har klimatförändringen en påverkan på mark och vatten vilket påverkar produktion och distribution av exempelvis dricksvatten och livsmedel. Det finns ett stort behov att stärka jordbrukets motståndskraft för klimatförändringar i Sörmland. Även länets skogsindustri har och kommer drabbas hårt av klimatförändringar med ökad risk för skadeangrepp, bränder och stormskador. Att arbeta med klimatanpassning är en förutsättning för att Sörmland ska fortsätta vara en attraktiv plats att bo, verka i och besöka.

Sörmland står inför stora grundläggande utmaningar som gör det svårt för länets aktörer att driva och skala upp den bredd av utvecklingsinsatser som krävs för att nå länets socialt hållbara mål inom ekologins ramar. Flera av Sörmlands kommuner är små och saknar resurser att på egen hand följa och driva den utveckling som krävs för att nå Sörmlands hållbarhetsmål. Till följd av försämrade ekonomiska förutsättningar finns det idag också en kapacitetsbrist hos kommuner och andra aktörer att söka och driva utvecklingsprojekt.

Även bristen på kritisk massa av företag och aktörer inom Sörmlands innovationsekosystem gör länets utvecklingskapacitet svagare. Inom det företagsfrämjande systemet finns relativt få länstäckande aktörer med stabila grundförutsättningar och kapacitet att delta i projekt och insatser, ta på sig ett projektledarskap, hitta medfinansiering, med mera. Sörmland saknar även tydliga företagskluster, science parks och liknande innovativa miljöer som kan driva den typen av insatser som behövs för att öka näringslivets innovativa förmåga.

Sörmlands möjligheter till utveckling

Sörmlands geografiska läge ger goda förutsättningar för utveckling. Sörmland ligger, till stora delar, inom pendlingsavstånd till Stockholm och kan därmed ta del av Sveriges största arbetsmarknad. Utöver det nås även andra stora arbetsmarknader från Sörmland såsom Norrköping-Linköping, Örebro, Västerås och till viss del Uppsala i direkt anslutning till länet. Förutom att det bidrar till att sörmlänningar kan arbetspendla till andra orter utanför länet är läget en god bas för kompetensförsörjning till länets näringsliv och behov inom samhällsservicen. Den fysiska tillgängligheten skapar även goda förutsättningar för utbildning med tillgång till flera universitet och högskolor, både i Sörmland och i de angränsande länen. Infrastrukturen i Sörmland präglas av flera stambanor och europavägar som knyter ihop länet med omgivningen och ger goda förutsättningar för ett hållbart och effektivt resande. Den isfria djuphamnen i Oxelösund skapar också bra möjligheter för hållbara godstransporter och internationella kopplingar.

Sörmlands industri och näringsliv har på flera håll påbörjat ett arbete för omställning där stålindustrin, som just nu befinner sig i en omvälvande omställningsprocess för att bli helt fossilfri, är ett gott exempel på detta. Även ReTuna i Eskilstuna är ett föregångsexempel för återbruk och innovation i att skapa nya produkter från återvunna varor och material.

Förutsättningarna för en aktiv besöksnäring och friluftaktiviteter är mycket goda, tack vare Sörmlands skärgårdar, sjöar, herrgårdsmiljöer, ett rikt och varierat kulturliv samt den för Sörmland typiska brutna landskapsbilden med stora variationer. Det variationsrika landskapet möjliggör även ett varierat utbud av boende i attraktiva miljöer. Allt inom rimligt avstånd till stora befolkningscentra.

Slutligen pågår det redan idag ett flertal sektorsövergripande samarbeten som är centrala för att möta Sörmlands utmaningar, vilka beskrivs närmare i nästa avsnitt.

Befintliga samarbetsforum

Nedan beskrivs centrala nätverk och samverkansytor för genomförandet av strategin, både utifrån redan etablerade samverkansytor och behov av ny eller förstärkt samverkan.

Samverkan inom länet

Det finns uppskattningsvis ett 40-tal regionala nätverk inom de sakområden som Region Sörmland genom det regionala utvecklingsuppdraget ansvarar för. Flera av dessa nätverk har funnits en längre tid och har etablerade former för samverkan och en kapacitet att snabbt mobilisera sig i olika frågor. Styrkan när det kommer till både kommunikation och lärande är en bred kontaktyta.

Särskilt avgörande för strategin är befintliga nätverk med länets nio kommuner och samverkansytor med Länsstyrelsen i Södermanlands län. Även samverkan med branschorganisationer och aktörerna inom det företagsfrämjande och innovationsstödjande systemet, samt myndigheter med regionalt utvecklingsansvar såsom Skogsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Trafikverket är centrala för strategins genomförande. De företagsfrämjande aktörerna i länet sammanställs i bilaga 2.

Utöver de regionala nätverk och samverkansforum som Region Sörmland ansvarar för finns flera regionala och lokala nätverk som drivs av andra aktörer i länet. Även dessa har stor betydelse för genomförandet av denna strategi.

Länsöverskridande samverkan

Utifrån Sörmlands läge och för länets långsiktiga utveckling är samarbeten och samverkan med Stockholm och andra nodstäder som Södertälje, Västerås, Norrköping, Linköping, Örebro och Uppsala essentiella. Det är ofta genom dessa nätverk och samverkansytor som nya projektsamarbeten skapas och lärdomar sprids för att bygga kapacitet och resiliens.

Exempel på formaliserad samverkan över länets administrativa gräns är Mälardalsrådet, samarbetet mellan fyra Mälärstäder (4M), Enköping, Eskilstuna, Strängnäs och Västerås samt östra Mellansveriges strukturfondspartnerskap. Inom ramen för sitt arbete med Smart specialisering kraftsamlar Sörmland också tillsammans med grannlänerna Uppsala, Västmanland, Örebro och Östergötland runt fyra gemensamma utmaningsområden; smart industri, hållbar livsmedelsförsörjning, morgondagens energilösningar samt Life Science, välfärd och e-hälsa, och arbetar utefter framtagna färdplaner för respektive område. Hållbarhet och grön omställning är viktiga mål inom färdplanerna.

Region Sörmland och Mälardalens universitet (MDU), som har campus i Sörmland och Västmanland, samarbetar utifrån en gemensam avsiktsförklaring som utgör en plattform för att ta fram former för fortsatt samverkan inom grundutbildning, forskning, innovation, kompetensförsörjning och regional utveckling. Utöver detta ingår länets kommuner i olika nationella och delvis internationella samarbeten och nätverk, såsom Stockholm Business Alliance, Svenska Industrikommuner eller Viable Cities.

Insatser

Den regionala koldioxidbudget som beräknats för Södermanlands län visar att vi behöver minska utsläppen av koldioxid med 16 procent per år. Baserat på de utmaningar som beskrivs under nulägesanalysen krävs insatser som är både generellt kapacitetshöjande för länets samtliga aktörer, samt mer specifikt riktade för att på olika sätt verka för att minska länets utsläpp och anpassa till klimatförändringarna.

Nedan beskrivs de insatser som identifierats som betydande för Sörmlands hållbara regionala utveckling inom de prioriteringar och mål som det nationella regionalfondsprogrammet lyfter.

Stärk forskning och innovation

För att säkerställa Sörmlands förmåga att hantera en hållbar omställning, demografiska utmaningar, klimatförändringar och andra stora samhällsutmaningar behöver innovationskapaciteten i länet öka. Det kräver riktade satsningar och kapacitetsbyggande i såväl offentlig sektor som hos näringsliv och civilsamhälle.

Mobilisering och omställningskapacitet

Regionens och kommunernas förmåga att driva och leda omställning i en snabbt föränderlig omvärld behöver stärkas. Det kan bland annat ske genom gemensam omvärldsbevakning och benchmarking samt pilotprojekt för att pröva nya metoder som sedan kan implementeras. Arbetet bör stödjas av forskning och aktuell kunskap från lärosätena i och omkring Sörmland. Även projektportföljstyrning kan användas som redskap för att styra mot viktiga insatser samt avgränsa och identifiera vilka områden och aktörer som behöver stärkas.

En framgångsfaktor för mobilisering och kapacitetsbyggande som har identifierats genom tidigare projekt är samarbete över de administrativa gränserna, tillsammans med till exempel lärosäten, kommuner och starka innovationsaktörer i Sörmlands grannregioner. Goda exempel från andra regioner kan användas för att etablera de strukturer och arbetssätt som krävs för att stärka länets aktörer till att söka och driva utvecklingsprojekt. Som sägs i nulägesbeskrivningen, pågår redan idag samverkan över länsgränserna i syfte att skala upp insatser. Missions-orienterad innovation används där som en metod för att öka takten och effekten i den omställning och utveckling som krävs för att uppfylla målen i färdplanerna, hållbarhetsmålen och annan nödvändig samhällstransformation.

Sörmlands strategi för Smart specialisering lyfter områdena Avancerad tillverkning, Biobaserade näringar och Verksamhetsnära digitala tjänster som särskilt viktiga områden för länets framtida utveckling och konkurrenskraft. Inom ramen för strategin bedrivs viktiga utvecklingsinsatser av enskilda aktörer och i samverkan, i syfte att påskynda utvecklingen, stärka Sörmlands attraktionskraft och bidra till grön och digital omställning. Det regionala arbetet växlas upp i samverkan med omgivande regioner, vilket beskrivs under rubriken

Länsöverskridande samverkan. Här kan ytterligare investeringar behöva göras i befintliga och nya fysiska och virtuella miljöer, exempelvis för genomförande av test och demonstration av ny teknik, nya arbetssätt och processer.

Framgångsrika näringslivsinsatser som idag riktar sig till en målgrupp skulle i framtiden kunna breddas, för att öka innovationskraften hos fler av länets små och medelstora företag. I tabell 1 beskrivs vilka typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 1 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Mobilisering och omställningskapacitet och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Utveckla och implementera stödjande metoder och strukturer som underlättar för aktörer i länet att söka och driva utvecklingsprojekt, till exempel genom kommunikationsinsatser som bidrar till förankring och prioritering av projektansökningar utifrån strategins inriktning och mål	Region Sörmland, länets kommuner, företagsfrämjande aktörer, länsstyrelsen
Bredda bilden av innovation, utveckla öppna samverkanarenor och forum för att säkerställa att fler människor med olika kön, bakgrund och perspektiv inkluderas i innovationsarbetet	Region Sörmland, länets kommuner, företagsfrämjande aktörer, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Främja innovativa initiativ som stärker den sociala hållbarheten i stadsutvecklingsprojekt för förbättrade förutsättningar för integration, trygghet och attraktivitet	Region Sörmland, länets kommuner, andra svenska och europeiska kommuner och regioner, civila sektorn, nationella myndigheter
Möjliggöra kunskapsutbyte och samordning med andra nationella och europeiska initiativ, som partnerskap och deltagande i olika nätverk och projekt.	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, företagsfrämjande aktörer, Brysselkontor, näringslivet
Via EU:s S3-plattformar, identifiera nya samverkanspartners och utveckla internationella samarbeten med koppling till smart specialisering	Region Sörmland, andra svenska och europeiska regioner, Brysselkontoren, nationella myndigheter
Utveckla regionens och kommunernas styrmodeller och arbetssätt samt ta fram nya verktyg och processer som främjar hållbar omställning	Region Sörmland, länets kommuner

Samverkan med MDU och andra lärosäten, forsknings- och innovationsmiljöer

För att möta behoven och utmaningarna kopplat till omställning och hållbar utveckling behövs nya verktyg, arbetssätt och styrmodeller. Det krävs även ett stort mått av aktuell kunskap, innovationskunnande och förmåga att identifiera och implementera ny teknik och nya lösningar.

Samverkan mellan regionen, länets kommuner, näringslivet och MDU och andra lärosäten, forskningsinstitut och -miljöer behöver därför stärkas och nya allianser skapas. Lärosätena är viktiga på flera sätt. Dels på grund av sin forskning, dels genom sin tillgång till nyutbildad kompetens och attraktiva talanger. Länet som helhet behöver dock också bli bättre på att attrahera och behålla talanger och innovativa företag.

Ny och aktuell kompetens och fortbildning av befintlig personal krävs inom många områden. I alla dessa fall spelar forskningsinstitut och lärosäten en viktig roll. Särskilt viktigt är att öka utbytet mellan akademien och näringslivet i alla delar av Sörmland. Även mindre företag som

befinner sig långt från ett lärosäte har behov av nya kompetenser, teknik och arbetssätt för sin utveckling.

De samverkansplattformar och forum för innovation och näringslivsutveckling som finns idag behöver fortsätta att utvecklas till starka innovationsmiljöer som kan bidra i omställningsarbetet. Det behövs ett arbete som främjar tvärsektoriellt samarbete och som skapar arenor där olika målgrupper och områden möts. Att attrahera, stödja, utveckla och investera i infrastruktur och ge goda förutsättningar för forskning och utveckling är viktigt för att Sörmland ska kunna inneha en stark position globalt. I tabell 2 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 2 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Samverkan med MDU och andra lärosäten, forsknings- och innovationsmiljöer och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Utveckla samverkansformer för tvärsektoriella samarbeten som främjar teknikutveckling och grön omställning	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, näringslivet
Etablera strukturer och arbetssätt som främjar samarbeten och projekt mellan näringsliv, offentlig sektor och akademien	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, näringslivet
Arbeta med kunskapshöjande insatser som stärker förmågan att utveckla cirkulära affärsmodeller och bidra till hållbar omställning	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, näringslivet
Utveckla strukturer för studentsamverkan, praktiksamordning och rekrytering av nyutbildad kompetens mellan akademien och det omgivande samhället	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten, näringslivet
Etablera fysiska mötesplatser, plattformar och innovationshubbar som uppmuntrar till tvärsektoriella och innovativa samarbeten mellan aktörer, branscher och kompetenser. Till exempel science parks.	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, näringslivet, ideell sektor
Främja sammanlänkning av de regionala innovationssystemen, och lärosätena i och omkring Sörmland. Det ger tillgång till ett mera komplett utbud av samverkansmöjligheter, expertkompetens samt en bredd av forsknings- och innovationsmiljöer	Region Sörmland, länets kommuner och omgivande kommuner och regioner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, innovationsmiljöer och aktörer i närområdet

Säkra nyttan av digitalisering

Digitaliseringen har stor betydelse för den gröna omställningen som krävs för att Sörmland ska nå sina hållbarhetsmål, inte minst för omställningen inom industri och näringsliv. Men digitaliseringen ställer även många krav på kompetensutveckling hos både offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle. Den lyfter även frågor kring integritet, rättigheter och skyldigheter då stora mängder information inhämtas, analyseras och används för olika ändamål. För att Sörmlands aktörer ska hänga med i den digitala utvecklingen krävs samverkan som både stärker förmågan och incitamenten till att nyttja digitaliseringens möjligheter.

Gemensam kravställning och verksamhetsutveckling

Regionen, kommunerna och andra nyckelaktörer i länet behöver arbeta för att främja samarbete och partnerskap mellan olika städer, organisationer och intressenter med syfte att gemensamt utveckla och implementera lösningar för att jobba med öppna data.

Genom att utgå från en gemensam verksamhetsutveckling över kommungränserna och kraftsamla kring de områden som förväntas ge mest effekt kan kommunerna sänka sina kostnader för digitaliseringen. Det finns redan idag ett utvecklat samarbete inom östra Mellansverige som hanterar frågor inom öppna och delade data som framgångsrikt håller på att implementeras. Resultatet av samverkan skapar en grund för fortsatta satsningar inom regionen.

Mycket handlar om att riva traditionella murar mellan förvaltningar och kommuner och införa ett gemensamt språk, synsätt och arbetssätt för att på så sätt hitta nya och effektivare sätt att arbeta. I tabell 3 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 3 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Gemensam kravställning och verksamhetsutveckling och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Etablera enhetliga krav och standarder mellan kommunerna för att säkerställa hög kvalitet och samarbete med externa leverantörer.	Region Sörmland, länets kommuner, DIGG, Inera
Implementera gemensamma IT-driftslösningar och delade resurser mellan länets kommuner	Region Sörmland, länets kommuner
Utföra länsövergripande behovsinventeringar av digital infrastruktur så som till exempel fast infrastruktur, mobil infrastruktur och Internet of things	Region Sörmland, länets kommuner, nätägare
Verka för en standardisering av systemplattformar och digitala tjänster i länet	Region Sörmland, länets kommuner, systemleverantörer
Driva gemensamma transformeringsprojekt och processutveckling i länet	Region Sörmland, länets kommuner, RISE, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Driva en gemensam linje i länet kring vilka frågor kommunerna efterfrågar stöd i från SKR	Region Sörmland, länets kommuner
Utveckla gemensamma lösningar för cybersäkerhet med avseende på såväl fysisk infrastruktur som teknisk resiliens.	Region Sörmland, länets kommuner, nätägare, MSB, Post- och telestyrelsen.
Utveckla digitala miljöer och infrastruktur för att kunna genomföra demonstrationer i virtuella- eller fysiska miljöer. Till exempel adaptiv signalprioritering för kollektivtrafiken och innovativt parkeringsledningssystem	Region Sörmland, länets kommuner, forsknings- och innovationsmiljöer
Implementera beräkningsverktyg för koldioxidutsläpp för att följa organisationens konsumtionsbaserade utsläpp.	Region Sörmland, länets kommuner
Prova nya arbetssätt där hela eller delar av en organisation implementerar nya digitala arbetssätt som bidrar till effektivisering och inkludering.	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer och externa partners.

Främja användandet av data och digitalisering

Genom att tillhandahålla data om markanvändning, befolkningsmönster, demografiska trender och andra relevanta variabler kan regionen underlätta för forskare, företag och andra intressenter att utveckla innovativa lösningar för att möta kommunernas och andra aktörers

behov. Till exempel kan data om boendemönster och resvanor användas för att planera och utforma mer hållbara bostadsområden och transportinfrastruktur. Ovan insatser bygger grunden till att offentlig sektor och näringsliv ska ha förutsättningar för att nyttja digitaliseringen och använda data som en strategisk resurs. Men det krävs även insatser över sektorsgränser för att skapa tydliga incitament och agerande till att börja nyttja denna möjlighet. För kommunerna är det till exempel avgörande att kunna utvärdera resultatet av en satsning samt att möjliggöra mindre resurskrävande projekt för att komma i gång.

Digitaliseringen kommer innebära att en stor mängd data behöver hanteras och flöda mellan olika system och tjänster. Offentlig sektor och näringslivet bör därför samverka för att möjliggöra öppna gränssnitt mellan system, samt standardisera hur data kan läsas och användas på ett automatiserat sätt. I tabell 4 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 4 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Främja användandet av data och digitalisering och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Undersöka hur AI verktyg kan användas och etableras i offentlig verksamhet inklusive att undersöka de potentiella riskerna och möjligheterna med att etablera olika AI verktyg.	Region Sörmland, länets kommuner, AI-Sweden, Kista science city
Skapa förutsättningar för medborgare och medarbetare att bidra med innovation och utveckling av nya funktioner och digitala tjänster genom delaktighet och en öppen dialog.	Region Sörmland, länets kommuner, svenska och/eller europeiska kommuner/regioner
Utreda behovet och kunskapen kring öppna data både i det företagsfrämjande och innovationsstödjande systemet.	Nationella dataverkstan, RISE
Verka för en gemensam standardisering av data- och informationsarkitektur och stimulera öppna data för att möjliggöra innovativa sätt att samverka och skapa.	Region Sörmland, länets kommuner, industrin och övriga näringar
Utvärdera och utveckla digitaliseringens möjligheter för ökad ekologisk och social hållbarhet i samhällsplaneringen, till exempel genom digitala tvillingar.	Region Sörmland, länets kommuner, andra svenska och europeiska kommuner och regioner
Främja samverkan och projekt som syftar till att utveckla, testa, sprida och implementera digitala lösningar inom till exempel byggnader eller elnät.	Region Sörmland, länets kommuner, näringsliv, Energikontoret
Öka kunskapen om, och användningen av, digital teknik och dess möjligheter och risker hos såväl offentlig som privat sektor.	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet

Stärka små och medelstora företags tillväxt och konkurrenskraft

I nulägesanalysen nämns att Sörmland har flera inneboende utmaningar för att främja företagande. Det gäller generellt och särskilt inom innovation och omställning. Arbetet med näringslivsutveckling beaktar att näringslivet är både geografiskt differentierat med olika platsspecifika förutsättningar, samt branschspecifikt differentierat. Därför behövs olika typer av insatser i olika delar av länet som riktar sig till samtliga av länets branscher, inte minst de branscher som har stora omställningsbehov såsom de gröna näringarna, industrin och

transportnäringen i Sörmland. Att stärka hela geografin och samtliga branscher är viktigt för att minska sårbarhet och risk i konjunkturförändringar och strukturomvandlingar.

En attraktiv miljö för näringslivet består av olika delar som exempelvis kommunernas bemötande, stöd och inställning till företagande samt kluster av samverkanspartners. Avgörande betydelse har dock faktorer som energi, bredband, kompetensförsörjning, trygghet, med flera. Därför är helhetsgrepp om en bredd av frågor viktigt i arbetet med attraktiva miljöer och etableringar.

Sörmlands Näringslivsstrategi 2022–2030 och dess tre strategiska områden samt de 14 insatsområdena är regionens politiskt beslutade och regionalt förankrade väg framåt. Det är en kapp för handlingsplan, projekt och insatser och därmed styrande för detta insatsområde.

Samtliga insatsområden i Näringslivsstrategin är viktiga för att bygga upp näringslivets kapacitet i Sörmland vilket är avgörande i strävan efter ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning.

Sörmland är platsen för framtidens näringsliv

Denna insats baseras på Näringslivsstrategins strategiska område; Förutsättningar och framtid. Ett strategiskt arbete för att främja attraktivitet och förutsättningar för företagande och etableringar i Sörmland utgår från ett helhetsgrepp om en stor bredd av frågor inom det offentliga ansvaret. Detta nås genom att arbeta inom följande insatsområden i Näringslivsstrategin:

- Samverka för ett attraktivt företagsklimat
- Underlätta företagsexpansion och strategiska etableringar
- Främja trygg energiförsörjning och effektiv energianvändning

Insatserna syftar till att bland annat främja förutsättningar för och stärka Sörmland som plats för att starta, etablera, driva och växa företag genom exempelvis utveckling av samverkansarenor, kluster- och innovationsmiljöer med mera. Detta inkluderar att främja trygg energiförsörjning och effektiv energianvändning. I tabell 5 beskrivs typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 5 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Sörmland är platsen för framtidens näringsliv och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Skapa digitala och fysiska arenor som exempelvis hubbar och samverkansytor för utbyte mellan akademien, länets kommuner, det företagsfrämjande systemet och näringslivet.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, det företagsfrämjande systemet, näringslivschefsnätverket, branschorganisationer.
Främja testbäddar för små och medelstora företag.	Region Sörmland, akademien, Länsstyrelsen, länets kommuner, det företagsfrämjande systemet, länets kommuner, svenska och europeiska kommuner/regioner
Skapa processtöd och jämlika arenor för branschöverskridande innovativt arbete samt främjande av Sörmland som en region för företagsexpansion och etableringar.	Region Sörmland, Länsstyrelsen Södermanland, akademien, det företagsfrämjande systemet, länets kommuner, svenska och europeiska kommuner/regioner

Sörmland har ett internationellt konkurrenskraftigt och växande näringsliv

Detta insatsområde baseras på Näringslivsstrategins strategiska område; Innovation och konkurrenskraft. Ett dynamiskt, växande och konkurrenskraftigt näringsliv som bidrar till en hållbar omställning är en förutsättning och en drivande kraft för att möta Sörmlands utmaningar och möjligheter. Detta nås genom att arbeta inom följande insatsområden i Näringslivsstrategin:

- Verka för ett mer diversifierat näringsliv
- Stimulera ökad innovation, digitalisering och omställning
- Underlätta för internationalisering och ökad export
- Tillgängliggöra och synliggöra innovations- och utvecklingsfinansiering
- Stimulera samverkan och samarbetsplattformar
- Stärka nyföretagande
- Utveckla testmiljöer för utveckling och test av nya lösningar

Insatserna syftar till att stärka små och medelstora företags förmågor och förutsättningar att möta krav på och behov av grön och digital omställning. Detta inkluderar även krav till följd av teknikskiften, digitalisering och automatisering i kombination med omvärldsutveckling så som geopolitik och klimatförändringar.

Vidare syftar insatserna till att stärka företagens förmåga att nyttja dessa nya möjligheter. Att bland annat adressera behov av att hantera utmaningar och att kraftsamla i länet för att bidra till bättre förutsättningar för innovation och utveckling. Det innebär även att främja utveckling av nya cirkulära affärsmodeller, skapa hållbara produkter, tjänster och arbetssätt samt att bidra till förnybar och effektiv energianvändning. I tabell 6 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 6 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Sörmland har ett internationellt konkurrenskraftigt och växande näringsliv och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Genomföra kunskapshöjande insatser såsom rådgivning, workshops och andra aktiviteter för att stötta små och medelstora företags omställning samt förmåga och förutsättningar för omställning.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, det företagsfrämjande systemet, länets kommuner, svenska och/eller europeiska kommuner/regioner
Tillgängliggöra och synliggöra innovations- och utvecklingsfinansiering för länet små och medelstora företag.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, det företagsfrämjande systemet, länets kommuner, svenska och/eller europeiska kommuner/regioner
Möjliggöra och främja möten mellan de kulturella och kreativa näringarna och näringslivet i övrigt, inom såväl det företagsfrämjande systemet som näringslivets löpande utvecklingsarbete.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, det företagsfrämjande systemet, branschorganisationer, länets kommuner, svenska och/eller europeiska kommuner/regioner
Öka användningen av innovationer, ny teknik och nya metoder inom livsmedelssektorn	Region Sörmland, Länsstyrelsen, det företagsfrämjande systemet, branschorganisationer, länets kommuner samt forskning och lärosäten

Förbättra möjligheterna för Livsmedelssektorns företagare att utveckla sina verksamheter genom förbättrad lönsamhet

Region Sörmland, Länsstyrelsen, det företagsfrämjande systemet, branschorganisationer, länets kommuner samt forskning och lärosäten

Sörmland möter näringslivets kompetensbehov

Detta insatsområde baseras på Näringslivsstrategins strategiska område; Utbildning och kompetens. Låg utbildningsnivå och svårigheter för arbetsgivare att hitta rätt kompetens är några av utmaningarna för Sörmland som plats att etablera, driva och utveckla företag på. Relevanta utbildningar för att möta företagens behov, en väl fungerande arbetsmarknad samt arenor där dessa frågor kan hanteras är avgörande för utvecklingen. Detta nås genom att arbeta inom följande insatsområden i Näringslivsstrategin

- Underlätta en inkluderande kompetensförsörjning
- Bidra till utbildning och fortbildning
- Förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan
- Attrahera talang och kompetens
- Stimulera entreprenörskap och ungt företagande

Insatserna syftar till att stärka och bredda Sörmlands näringslivs kompetensförsörjning genom att verka för utbildningar som bättre möter näringslivets behov samt främja jämlika och jämställda incitament för Sörmlands befolkning att söka dessa. Insatserna syftar även till att främja en fungerande och inkluderande kompetensförsörjning genom ett livslångt lärande. I tabell 7 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 7 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Sörmland möter näringslivets kompetensbehov och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Utveckla forum för offentliga aktörer, arbetsgivare, branschorganisationer och utbildare för att gemensamt stärka Sörmlands näringsliv genom att regionens utbud av utbildningar synkroniseras med den kompetens näringslivet behöver och efterfrågar.	Nätverket för rektorer inom vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen, nätverket för studie- och yrkesvägledning, branschorganisationer, näringslivschefs nätverk, Länsstyrelsen,
Skapa forum för näringslivet att lyfta för dem viktiga utmaningar och möjligheter	Nätverket för rektorer inom vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen, nätverket för studie- och yrkesvägledning, branschorganisationer, näringslivschefs nätverk, Länsstyrelsen,
Utveckla digitala och/eller fysiska mötesplatser och forum genom sektorsamverkan som främjar integration, kompetensutveckling, matchning och stimulerar entreprenörskap	Nätverket för rektorer inom vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen, nätverket för studie- och yrkesvägledning, branschorganisationer, Länsstyrelsen, länets kommuner och andra svenska och europeiska kommuner/regioner

Utveckla näringslivet genom den offentliga affären

Offentlig sektor i Sörmland upphandlar årligen varor, tjänster och entreprenader för flera 10-tals miljarder kronor. Dessa stora summor pengar bör användas strategiskt för att stärka, utveckla och främja näringslivet i länet.

Offentlig upphandling omges av lagar och regler som syftar till att upphandlingen ska vara effektiv, rättssäker och tillvarata konkurrensen på marknaden. Regelverken gör det dock svårt

för mindre företag och tröskeln till att bli leverantör till det offentliga är ofta hög. Att utveckla kravställningen för att ytterligare främja en hållbar framtid kräver kompetens både hos de upphandlade myndigheterna och hos leverantörerna. För att det offentliga och det privata näringslivet ska mötas i denna ekvation behövs samverkan och kunskapsutbyte om krav och möjligheter för kravuppfyllnad.

En sådan samverkan kan sporra och utveckla ett konkurrenskraftigt näringsliv i regionen exempelvis genom att möjliggöra för innovationsupphandling som kräver tidig dialog med leverantörsmarknaden. För att de rättsliga aspekterna som likabehandling och transparens ska hållas behövs riktlinjer och en tydlig process för dialogen mellan potentiella leverantörer och upphandlande part. I tabell 8 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 8 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Utveckla näringslivet genom den offentliga affären och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Genomföra leverantörsmöten i form av leverantörsdagar samt bedriva leverantörsdialoger, i syfte att inhämta och utbyta kunskap om marknadens utveckling, kapacitet och förväntad riktning samt utbilda om offentlig upphandling och anbudsprocessen.	Region Sörmland, länets kommuner, leverantörsmarknaden, branschorganisationer, stödjande myndigheter som Upphandlingsmyndigheten
Utveckla digitala verktyg för framtagande av myndighetspecifika upphandlingsplaner till att bli långsiktiga och informativ samt publikt annonsera ut dessa riktade till olika leverantörsmarknader där behovet finns att utveckla leverantörsbasen	Region Sörmland, länets kommuner
Bygga kunskap om olika leverantörsmarknaders möjligheter till hållbar produktion och hållbara produkter för återanvändning och cirkulära flöden, både hos upphandlande myndigheter och leverantörerna i regionen.	Region Sörmland, länets kommuner, leverantörsmarknaden
Utveckla länsgemensamma riktlinjer och metoder för innovationsupphandling	Region Sörmland, länets kommuner, leverantörsmarknaden
Etablera tidig dialog mellan upphandlande myndigheter och näringslivet om de innovationsmöjligheter och behov som den offentliga sektorn identifierat.	Region Sörmland, länets kommuner, leverantörsmarknaden
Stimulera regional och lokal livsmedelsproduktion genom offentlig upphandling	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, leverantörsmarknaden, branschorganisationer, stödjande myndigheter som Upphandlingsmyndigheten
Stimulera för och utveckla länsgemensamma kravställningar som främjar hållbara och innovativa produkter och tjänster	Region Sörmland, länets kommuner, leverantörsmarknaden, stödjande myndigheter som Upphandlingsmyndigheten

Främja energieffektivitet

Omställningen av bostadssektorn till hållbara, energieffektiva bostäder ställer höga krav på fastighetsägares förmåga och förutsättningar att renovera och rusta stora bestånd samtidigt som hänsyn ska tas till de boende, dess omgivningar och kulturmiljövärden. För att öka förutsättningarna till denna omställning krävs omfattande investeringar för ökad kapacitet i kommunernas olika infrastruktursystem.

I Sörmland är renoverings- och upprustningsbehovet omfattande i stora delar av befintligt bostadsbestånd samtidigt som de socioekonomiska förutsättningarna är utmanade. Det ställer krav på att genomföra stora investeringar för att öka kapaciteten i tekniska innovationer, designlösningar, beteendeförändringar, affärsmodeller och incitamentsystem som främjar socialt hållbar stadsutveckling. I tabell 9 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 9 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Främja energieffektivitet och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Utveckla samverkansplattformar för hållbara byggnader och renovering	Energikontoret, Fastighetsnätverk Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Utreda och kartlägga av energigemenskaper, potential för energirenovering samt för energilagring	Energikontoret, länets kommuner och fastighetsägare
Genomföra kunskapshöjande insatser såsom rådgivning, workshops och andra aktiviteter för att stödja förmåga och förutsättningar för energieffektivisering samt effektreducering.	Energikontoret, länets kommuner, länsstyrelsen
Genomföra energieffektiviserande åtgärder, till exempel optimering av uppvärmning, belysning med mera.	Energikontoret, Region Sörmland, länets kommuner och fastighetsägare
Digitalisera fastigheter genom styrning och reglering med hjälp av AI.	Energikontoret, länets kommuner och fastighetsägare
Utveckla energigemenskaper	Energikontoret, länets kommuner och fastighetsägare
Ta fram och utveckla färdplaner för hållbart byggande samt energiplaner	Energikontoret, kommuner och fastighetsägare
Genomför stödjande insatser för klimatpositiva ROT-renoveringar av fastigheter	Energikontoret, kommuner
Stärk kapacitet för systematisk energirådgivning	Kommunerna, Energikontoret, Länsstyrelsen, Region Sörmland
Sprida goda exempel och lösningar mellan länets kommuner och fastighetsbolag	Länets kommuner, fastighetsbolag, Energikontoret, näringslivet

Anpassa till klimatförändringarna

Klimatförändringarna påverkar flera områden inom hållbar regional utveckling, vare sig det handlar om livsmedelsförsörjning, transportsystemet, samhällsplaneringen eller näringslivets utveckling. Klimatanpassning och beredskap kopplat till de risker klimatförändringar för med sig bör därför betraktas som ett genomgående perspektiv i hållbarhetsarbetet.

Klimatanpassningsarbetet samordnas med fördel på länsnivå då det ger möjlighet till kunskapsutbyte och kraftsamling för gemensamt arbete.

Kompetensförsörjning och kontinuerligt lärande

För att effektivt hantera de utmaningar som klimatförändringarna för med sig är det avgörande att relevant underlag för riskbedömning och planering finns tillgängligt för samhällets olika aktörer. Kunskapsläget utvecklas dock ständigt varför materialet behöver vara flexibelt och tillgängligt. Detta kräver en kontinuerlig process av lärande och anpassning,

där aktuell forskning och praxis integreras i beslutsfattande för att säkerställa att strategier och åtgärder förblir relevanta och effektiva.

Det är även viktigt att kunskapsunderlag tillgängliggörs på ett sätt som blir applicerbart för olika aktörer eller platser, samt att användarstöd för hur kunskapsunderlagen översätts till praktik tillgängliggörs. I tabell 10 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 10 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Kompetensförsörjning och kontinuerligt lärande och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Implementera utbildningar, workshoppar och informationsmaterial som hjälper aktörerna att förstå och hantera de risker som klimatförändringarna innebär.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Verka för att kunskapsunderlag och riskbedömningar delas som öppen data som alla kan ta del av.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Tillgängliggör vägledning, bästa praxis och fallstudier som visar på framgångsrika exempel på klimatanpassning.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Ta fram konkreta verktyg och metoder för att underlätta arbetet för planerare och beslutsfattare att integrera klimatanpassningsåtgärder i den fysiska planeringen. Till exempel underlag vid förändringar av översiktsplanerna.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, andra svenska och/eller europeiska kommuner/ regioner
Kartlägga och stärka den regionala grön- och blåstrukturen och integrera den i naturbaserade åtgärder	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Stödja framtagande, uppdatering och spridning av nya underlag såsom riskanalyser, klimat- och sårbarhetsanalyser, grönstrukturplaner och klimatplaner.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Erbjuda fortbildning och professionell utveckling för yrkesverksamma inom klimatanpassning	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Utnyttja data som strategisk resurs för att kunna tillämpa effektiva och smarta klimatanpassningslösningar.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner

Samverka över administrativa gränser

Samarbete mellan olika sektorer och aktörer är ofta avgörande för att möta klimatförändringar då effekterna av dessa påverkar geografier över administrativa gränser.

Aktivt deltagande från civilsamhället och lokalsamhällen är avgörande för att skapa acceptans och engagemang för klimatanpassningsåtgärder och de lokala effekter de kan påverkas av. I tabell 11 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 11 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Samverka över administrativa gränser och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Utveckla eller skapa nya plattformar och nätverk för utbyte av kunskap och erfarenheter, både på lokal, regional, storregional och internationell nivå.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, ÖMS2050, andra svenska och/eller europeiska kommuner/ regioner
Främja starka partnerskap mellan universitet, myndigheter och näringslivet	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer

Utreda regionens roll inom klimatanpassning. Dels inom regional samordning, dels för den egna verksamheten.	Region Sörmland
Samverka och dela kunskap och arbetssätt för att minska översvämningsrisker från vattendrag, sjöar och hav.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner
Implementera nya arbetssätt för att integrera klimatanpassning som perspektiv i fler planeringsprocesser	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, andra svenska och europeiska kommuner/ regioner
Inleda samverkansprocesser som kan bidra till en förbättrad bekämpning av granbarkborrar, samt att öka beredskapen för kommande angrepp av befintliga och nya skadegörare.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets skogsägande kommuner, Skogsstyrelsen, samt skogsägare
Bidra till kunskapsutbyte och nätverkande mellan länets skogsägande kommuner	Länets skogsägande kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer

Främja naturbaserade lösningar och tekniska anpassningsåtgärder

Naturbaserade lösningar utgör möjligheter för att hantera klimatrelaterade utmaningar samtidigt som de kan vara ett viktigt bidrag till mer trivsamma livsmiljöer. Även tekniska lösningar anpassade för olika situationer och förutsättningar behövs för att möta effekterna av klimatförändringar. I nuläget kan det vara svårt för små aktörer att ta del av fördelarna från en ständigt pågående utveckling och hitta rätt kompetens för att dra nytta av den. I tabell 12 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 12 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Främja naturbaserade lösningar och tekniska anpassningsåtgärder och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Genomföra demoprojekt som kan testa och synliggöra nya teknikers och naturbaserade lösningars användbarhet och effektivitet	Länets kommuner, markägare, fastighetsägare, Region Sörmland, andra svenska och europeiska kommuner och regioner
Stödja tvärvetenskapliga forskningsprogram för att utveckla innovativa lösningar riktade mot de problem som klimatförändringarna för med sig	Region Sörmland, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Genomföra fysiska åtgärder med hjälp av naturbaserade lösningar för att hantera olika typer av klimatrelaterade risker så som till exempel erosion, översvämnningar, ras och värmefickor	Länets kommuner, markägare och fastighetsägare, Region Sörmland
Skala upp innovationer och processer och implementera dessa i bebyggd miljö för att skapa attraktiva miljöer och infrastruktur som är bättre anpassade till klimatförändringen.	Region Sörmland, länets kommuner
Bidra till att planering, byggande, skötsel och förvaltning främjar ekosystemtjänster både i den byggda miljön och i landskapet i stort.	Region Sörmland, länets kommuner

Främja och stötta näringslivets, industriens och civilsamhällets krisberedskap och klimatanpassning

För att öka Sörmlands resiliens behöver länets förmåga att producera mat, el och drivmedel vid oväntade händelser byggas upp.

De utmaningar som drabbar lantbruket i och med klimatförändringarna behöver mötas upp med löpande stöd, kunskapsöverföring och insatser. En grundförutsättning för de livsmedelsproducerande företagens resiliens är ekonomisk lönsamhet. I och med att lantbruket och livsmedelsproduktionen de senaste decennierna tappats med bristande lönsamhet, måste

även detta adresseras i sammanhanget. Det är av stor vikt att stödsystemet kring livsmedelsproducerande företag omfattar både proaktiva insatser, stöd kring företagande och ekonomi, samt ett löpande stöd avseende de kriser som avlöser varandra inom lantbrukets vardag. Hotet från klimatförändringarna kräver även en omställning av skogsbruket. Löv- och blandskogar bidrar, förutom med att vara råvaruresurser, till att anpassa skogsbruket till klimatförändringarna, till bevarande av biologisk mångfald och till värdefulla miljöer för rekreation och friluftsliv.

Klimatförändringarnas effekt på infrastruktur så som till exempel ökat kylbehov samt ökad nedisning av elsystemet och större risk för skador på elnät, vägar och byggnader, behöver mötas upp med åtgärder som minskar sårbarheten.

Utöver den roll som näringsliv, offentlig sektor och industrier har i att bygga resiliens i Sörmland, har även civilbefolkningen en möjlighet att bygga beredskap för olika typer av klimatrelaterade risker. I tabell 13 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 13 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Främja och stötta näringslivets, industriers och civilsamhällets krisberedskap och klimatanpassning och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Åtgärder som stärker de reglerande ekosystemtjänster och bidrar till både sociala och ekologiska värden.	Länets kommuner, markägare och fastighetsägare, Region Sörmland
Åtgärder som stärker kapaciteten i dagvattenanläggningar	Länets kommuner och VA-huvudmän, fastighetsägare
Fysiska investeringar och insatser som minskar sårbarheten för energisystemet, transportsystemet och annan samhällsviktig verksamhet	Energibranschen, länets kommuner
Ökad produktionsvolym av livsmedel i länet exempelvis genom samverkan för att behålla och få mer arealer i bruk, samt att stimulera och stötta utvecklingen och lönsamheten inom såväl storskalig som småskalig livsmedelsproduktion i länet.	Länsstyrelse, kommuner, näringen, branschorganisationer, företagsfrämjande systemet, Region Sörmland
Genomföra åtgärder för att öka resiliensen och beredskapen i jordbruket exempelvis genom att arbeta för cirkulära näringsflöden genom hela livsmedelskedjan, samt även främja åtgärder för ökad resiliensen och produktivitet av den sörmländska åkermarken.	Länsstyrelse, kommuner, näringen, branschorganisationer, företagsfrämjande systemet, Region Sörmland
Identifiera incitament för samt stimulera små- och storskalig produktion och förädling av lövträ i Södermanland och omkringliggande län.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, skogsindustrin, Region Sörmland
Använda kravställningar i offentlig upphandling som medel för att främja resilienta lösningar i Sörmland	Region Sörmland, länets kommuner, länsstyrelsen
Genomföra beteendeförändrande insatser så som informations- och kommunikationskampanjer samt nudge riktat till befolkningen för att öka beredskapen i hushållen	Region Sörmland, länets kommuner
Genomföra beteendeförändrande insatser för att uppmuntra näringsliv och industrier till att bygga upp en klimatanpassad och resiliент verksamhet	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet
Främja utbyggnad av lokal el- och drivmedelsproduktion samt främja lokal handel av el- och drivmedel.	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner

Främja cirkulär ekonomi

Både privat och offentlig konsumtion och produktion behöver styra mot resurseffektivitet och cirkulär ekonomi, vilket inte minst innefattar en omställning av samtliga industrier och näringar i länet till att bli mer cirkulära.

Samhällsplanering och beteendeförändring som främjar cirkulära system

En avgörande faktor för cirkulär och hållbar konsumtion är medvetna konsumenter, som ges förutsättningar och incitament att göra kloka val. Det kan handla om allt från märkning av livsmedel och varor till att tillgängliggöra delningstjänster och återbruksmöjligheter.

Näringslivet är en viktig aktör för att underlätta för konsumenter att göra hållbara val, men även företagen behöver stöttning för att ställa om till cirkulära affärssystem. Här har offentlig sektor en viktig roll, inte minst genom upphandling som är ett viktigt styrmedel för att styra mot cirkulära och hållbara alternativ. I tabell 14 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 14 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Samhällsplanering och beteendeförändring som främjar cirkulära system samt identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Kunskapsbyggande insatser för näringslivet och industrisektor för att utveckla cirkulära affärsmöjligheter	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet
Stärka forskning och innovation för hållbara systemlösningar	Forskningsinstitut, Region Sörmland
Utveckla arbetet med kommunala avfallsplaner för att främja cirkulär ekonomi	Länets kommuner
Åtgärder för att minska matsvinn och avfall i offentlig sektor, näringsliv och hushåll	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet
Främja lösningar som underlättar delningsekonomi så som till exempel bilpooler, cykelpooler, gemensamma utrymmen som verkstad och tvättstuga i bland annat flerfamiljshus	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet
Öka efterfrågan på cirkulära produkter och tjänster genom cirkulär upphandling i offentlig sektor	Region Sörmland, länets kommuner
Kunskapshöjande insatser riktade till befolkningen om matens miljö- energi- och klimatpåverkan i syfte att öka efterfrågan på klimatsmarta livsmedel	Region Sörmland, länets kommuner, Länsstyrelsen
Kunskapshöjande insatser riktade till befolkning om hållbar konsumtion	Region Sörmland, länets kommuner, Länsstyrelsen

Cirkulärt näringsliv

Om Sörmlands industriföretag ska kunna ställa om till mer cirkulära affärsmodeller krävs att direkta insatser och investeringar görs av industriföretagen själva, men också att samverkan mellan olika industrigrenar och mellan företag förbättras.

För att nå ett hållbart resursutnyttjande behöver det skapas ett cirkulärt system där restprodukter från en näringsgren kan användas som insats i en annan, utan behov av långa

transporter. Giftfria kretslopp i både tekniska och biologiska flöden krävs för att möjliggöra materialåtervinning av uttjänta produkter.

Fler av länets företag behöver få större kunskap om hur deras egna värdekedjor fungerar. Kunskapen kan sedan användas för att göra klimatsmarta ändringar vad det gäller värdekedjan, materialutvecklingen och produktionen samt hur man kan gå till väga för att återbruka och återvinna, på egen hand eller i symbios med andra företag.

Stålindustrin är en viktig del av den cirkulära ekonomin eftersom stål är 100 procent återvinningsbart. Dessutom producerar stålindustrin en rad samhällsnyttiga restprodukter som kan användas för till exempel vattenrening och slaggasfalt. Det kvarstår dock en rad utmaningar både inom stålindustrin och övrig industri för att den ska bli helt cirkulär.

De gröna näringarna, såväl skogsnäringen som jordbruket är viktiga möjliggörare för omställningen till en cirkulär ekonomi. Den regionala livsmedelsstrategin tar upp vikten av att skapa cirkulära system där restprodukter kan tillvaratas och näringen återförs till marken. Detta förutsätter ett gediget arbete och metoder för att exempelvis använda avloppsslam, biogasrester och annat avfall i jordbruket.

Den svenska skogen har stor betydelse för industrins tillväxt och konkurrenskraft, jobb och hållbar tillväxt samt för en levande landsbygd, rekreation, liksom även en växande cirkulär och biobaserad ekonomi. Här spelar också skogens råvaror samt innovationsförmågan inom näringen en viktig roll. Ökad efterfrågan på industriellt trähusbyggande, och användandet av trä i offentlig verksamhet är insatsområden av vikt i det regionala arbetet med frågorna.

Därtill är byggsektorn som helhet en stor industri som behöver ställa om till cirkulära system. Klimatpåverkan från byggprocessen och hantering av avfall från byggsektorn är betydande, och kunskapen och insikten om detta bland byggbranschens aktörer behöver generellt bli bättre. För att få en överblick över byggnaders klimatpåverkan behövs ett livscykelperspektiv.

Val av byggmaterial och själva byggprocessen har en betydande inverkan på byggnadens totala klimatpåverkan. Genom att minska användningen av cement, som i tillverkningsprocessen har mycket höga utsläpp, och öka användningen av trä vid byggande kan byggnadernas klimatpåverkan minska betydligt. I tabell 15 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 15 Förslag på potentiella åtgärder inom insatsen Cirkulär industri och näringar samt identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Öka kretsloppet av näringsämnen inom livsmedelsproduktionen, till exempel genom att se över om avfall från livsmedelskedjan kan användas till både livsmedelsproduktion och näringstillförsel i produktionen	Region Sörmland, Länsstyrelsen, länets kommuner, näringslivet
Åtgärder som säkerställa att matproduktion, distribution och konsumtion sker på ett kretsloppsanpassat och hållbart sätt	Region Sörmland, Länsstyrelsen, kommuner och näringslivsaktörer
Öka näringslivets kunskap om cirkulära kretslopp och hur de kan användas för att skapa nya affärsmöjligheter samt utveckla industriella och urbana symbiosnätverk	Region Sörmland, länets kommuner, akademien, företagsfrämjande aktörer och näringslivet

Främja utveckling i näringslivet för produktion från biobaserade material i stället för plast	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet
Stimulera kommunerna i Södermanland till att ta fram strategier eller policys som ställer krav på ökad användning av trä som byggnadsmaterial vid exempelvis exploatering och ombyggnationer	Region Sörmland, länets kommuner samt representanter för skogsägare och träindustrier inom länet
Kunskaphöjande insatser för fastighetsägare och aktörer som är involverade i byggprocessen	Region Sörmland, länets kommuner, fastighetsägare och byggaktörer
Främja användningen av livscykelperspektiv och hållbara byggnadsmaterial vid projektering, byggfas, användning och demontering	Region Sörmland, länets kommuner, fastighetsägare och byggaktörer
Öka insamling och utsortering av återvinningsbart material i det avfall som uppstår	Region Sörmland, länets kommuner, fastighetsägare och byggaktörer
Ta fram en färdplan för hållbart byggande	Länsstyrelsen, länets kommuner, fastighetsbolag, Energikontoret, Regionen

Främja hållbar mobilitet i städerna

För att nå ett hållbart transportsystem med god tillgänglighet för alla länets invånare är transporteffektivitet avgörande. Ett transporteffektivt samhälle skapas när transportresurserna används effektivt och det är lätt att välja att åka kollektivt, gå eller cykla i stället för att använda energiintensiva trafikslag som personbil, lastbil och flyg. Förutom god tillgänglighet mellan arbete och bostad, är det av betydelse med god tillgänglighet till utbildning, service, kultur och fritid, för attraktiva och hållbara livsmiljöer. Det är därför viktigt att utveckla ett transportsystem som utgår ifrån människans behov och beaktar hela resan med trafikslagsövergripande planering.

Transporteffektivt samhälle

För att kunna uppnå ett transporteffektivt samhälle krävs samverkan över administrativa gränser. Hållbar mobilitet behöver främjas i den fysiska planeringen, samverkan behöver utvecklas med näringslivet och innovativa mobilitetslösningar behöver möjliggöras. Kollektivtrafiken har en betydande roll och ett utökat utbud av delningstjänster behöver tillgängliggöras. Tillgängligheten behöver öka både inom- och utomregionalt samt för både persontrafik och godstrafik. I tabell 16 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 16 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Transporteffektivt samhälle och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Piloter och projekt som vågar testa nya mobilitetstjänster så som: delningstjänster, samåkningstjänster, anropsstyrd kollektivtrafik, bilpooler, mobilitetshubbar och mikromobilitet av diverse slag-	Region Sörmland, länets kommuner, Mälardalstrafik, fastighetsägare, civilsamhället, näringslivet, trafikföretagen, Energikontoret
Piloter och projekt som vågar testa att förändra den fysiska miljön. Till exempel skapa sommargator, omdirigera trafiken utifrån cirkulationsplaner och förändra parkeringsplatser för att göra plats åt andra värden	Region Sörmland, länets kommuner, Energikontoret

Utveckla en tillgänglighetsstrategi som utgår från ett transporteffektivt samhälle med sammankopplade handlingsplaner och delstrategier så som cykel- och gångplaner och kollektivtrafikplaner	Region Sörmland, Länsstyrelsen, Energikontoret, länets kommuner, Trafikverket
Skapa och använda forum som sammankopplar nyckelaktörer inom arbetet för ett transporteffektivt samhälle. Detta för att bygga kunskap och erfarenhetsutbyte. I forumet skapas även möjligheter för studiebesök och samverkan.	Region Sörmland, länets kommuner, Mälardalstrafik, fastighetsägare, civilsamhället, näringslivet, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, Energikontoret, Trafikverket
Etablera arbetssätt som grundar beslut utifrån det transporteffektiva samhället	Region Sörmland, länets kommuner, Energikontoret, Trafikverket och andra nationella myndigheter
Undersöka autonoma fordons roll och möjlighet till att öka hållbar tillgänglighet	Region Sörmland, länets kommuner, Mälardalstrafik, fastighetsägare, fordonsbolag, techbolag, civilsamhället, näringslivet, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Samverka med föreningsliv och näringsliv för att integrera hållbar mobilitet i andra sammanhang såsom evenemang, arbetsplatser, fritidsresor	Region Sörmland, länets kommuner, civilsamhället, näringsliv
Undersöka delningsmöjligheter i tätorter och i anknötning till flerbostadshus. Till exempel kontorshubbar, delade verkstäder, hobbyrum och odlingar, samt öppna för fleranvändning av byggnader som arbetsplatser och skolor	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet, fastighetsägare, Energikontoret, techbolag
Genomföra gröna resplaner för företag och offentlig sektor	Energikontoret, länets kommuner, näringslivet, Region Sörmland, länsstyrelsen
Ställ om offentlig sektors fordonsflotta till fossilfria och transporteffektiva alternativ, till exempel genom att öppna upp bilpool för användning av allmänheten	Region Sörmland, länsstyrelsen, länets kommuner
Bygg ut laddinfrastruktur och biogassystem som tillåter fler användningsområden så som reservkraft	Länets kommuner, Region Sörmland
Stärka kollektivtrafiken genom åtgärder som förbättrar utbudet, kopplade tjänster samt ökar tillgänglighet, till exempel app-lösningar	Region Sörmland, länets kommuner

Tillgänglighet och hållbar mobilitet för alla, året om

Avsaknad av transportmöjligheter gör det svårt att genomföra vardagens aktiviteter som arbete, studier och fritidsaktiviteter, vilket riskerar att utesluta människor från viktiga samhällsfunktioner. Genom att främja en bred pallet av färdmedel och aktiv mobilitet skapas ett mer jämlikt transportsystem och en välmående befolkning. Men dessa färdmedel, som till exempel kollektivtrafiken och cykeln, behöver vara motståndskraftiga och tillförlitliga året om. De behöver dessutom vara anpassade så att samtliga av länets olika befolkningsgrupper kan använda dem. Detta insatsområde samlar flera nyckelaktörer i avsikt att utveckla ett hållbart transportsystem som är välfungerande året runt för alla. I tabell 17 beskrivs vad för typer av åtgärder som ryms inom denna insats.

Tabell 17 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Tillgänglighet och hållbar mobilitet för alla, året om och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärd	Nyckelaktörer
Undersöka organisatoriska samarbeten och former för att möjliggöra för ett bredare arbete inom kollektivtrafik med ett hela resan perspektiv samt jämställdhetsperspektiv	Region Sörmland, länets kommuner, trafikföretagen och Mälardalstrafik, Energikontoret
Undersöka och utforska system för att säkerställa god drift och underhåll för att möjliggöra för hållbart resande året om	Region Sörmland, länets kommuner, Trafikverket

Kartlägga transportfattigdom och undersöka hur rättvis tillgänglighet kan säkerställas i länet-	Region Sörmland, länets kommuner, civilsamhället och medborgare
Skapa arbetsprocesser för ökad involvering och delaktighet hos invånare	Region Sörmland, länets kommuner, civilsamhället och medborgare
Kartlägga målgruppers behov och förutsättningar utifrån ett intersektionellt perspektiv och därefter arbeta med målgruppsanpassade insatser, som till exempel trygghetsåtgärder för barns aktiva resande.	Region Sörmland, länets kommuner, civilsamhället och medborgare, Energikontoret
Skapa arbetssätt och metoder för att säkerställa en socialt hållbar infrastrukturplanering	Region Sörmland, länets kommuner, civilsamhället och medborgare, Energikontoret, Trafikverket
Undersök hur differentierad parkeringsavgift och reseersättning kan vara metoder för att öka den hållbara mobiliteten och genomföra projekt som testar dessa lösningar	Region Sörmland, länets kommuner

Utvecklingsmodeller och långsiktigt lärande

Transportmedel och resvanor förändras ständigt och det gäller att hänga med. För att kunna utveckla och göra Sörmland till en attraktiv och hållbar plats att leva och bo på behövs en kontinuerlig omvärldsbevakning. Det behövs en öppenhet i samhällsplaneringen för det som ännu inte är utvecklat eller finns idag. I tabell 18 beskrivs vad för typer av åtgärder som rymms inom denna insats.

Tabell 18 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Utvecklingsmodeller och långsiktigt lärande och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärd	Nyckelaktörer
Skapa kontakter och forum för samverkan mellan forskning, näringsliv och offentlig sektor för kontinuerlig omvärldsbevakning och utveckling av transportsystemet	Region Sörmland, länets kommuner, Trafikverket och andra nationella myndigheter, Mälardalstrafik, fastighetsägare, civilsamhället, näringslivet, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Genomför piloter för att testa nya processer och arbetssätt för att bygga organisatoriskt lärande och utveckling. Till exempel testa olika former av datainsamling och användning för att kunna utvärdera och utveckla insatserna-	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Studiebesök och utbyten med andra städer och länder som kommit längre.	Region Sörmland, länets kommuner, närliggande nodstäder utanför länet och angränsande tätorter
Följa utveckling av drönare och hur det kan bli ett komplement för hållbara resor och transporter	Region Sörmland, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer
Bygga kapacitet i länet för att kunna söka finansiering och starta olika projekt genom att ta fram metoder, modeller och arbetssätt för att underlätta ansökningsprocesser och genomförande av projekt	Region Sörmland, länets kommuner, näringslivet, Energikontoret
Genomför regelbundna resvaneundersökningar på kommunal och länsnivå	Region Sörmland, länets kommuner

Beteendeförändring för hållbart resande

Resande är ett starkt vanebeteende och vi människor tenderar att göra som vi brukar. Mobility management är en metod som kan användas för att påverka och förändra resenärers beteende och attityder för att uppnå ett hållbart resande. Det är så kallade mjuka åtgärder för att påverka resan innan den har börjat. Genom exempelvis rådgivning, information, kampanjer och marknadsföring får trafikanter stöd att förändra sina resvanor. Det krävs ett nytt sätt att tänka för att nå en hållbar transportsektor. Det krävs att arbetet drivs på olika fronter, mer strategiskt och med målgruppsanpassade budskap. I tabell 19 beskrivs vad för typer av åtgärder som rymms inom denna insats.

Tabell 19 Exempel på potentiella åtgärder inom insatsen Beteendeförändring för hållbart resande och identifierade exempel på nyckelaktörer för att genomföra åtgärden

Åtgärder	Nyckelaktörer
Undersöka och testa olika sätt att bygga upp en norm för hållbart resande med olika målgrupper som utgångspunkt	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, Energikontoret
Datainsamling och användning för att kunna individualisera erbjudande och kommunikation till olika målgrupper, till exempel nyinflyttade-	Region Sörmland, länets kommuner, Energikontoret
Målgruppsinriktade insatser, till exempel arbetsgivare, skolor, ungdomar, barnfamiljer.	Region Sörmland, länets kommuner, Energikontoret
Utforma en rutin för MM-åtgärder kopplat till, åtgärdsvalsstudier, fysiska åtgärder och nybebyggelse samt arbeta med åtgärder kopplat till detta.	Region Sörmland, länets kommuner, Trafikverket, Energikontoret
Arrangera kunskapsdagar och samordna satsningar på MM-området-	Region Sörmland, länets kommuner, näringsliv, Energikontoret
Ta fram ett program för beteendeförändringar och sociala normer kopplat till cykling	Region Sörmland, länets kommuner, MDU och andra lärosäten och forskningsmiljöer, Energikontoret

Framtagande och förankring

Strategins framtagande formades av förvaltningsövergripande samtal och beredning inom regionens berörda verksamheter. Processen hölls ihop av en tvärsektorieell projektgrupp som kontinuerligt rapporterade till ledningen. En viktig utgångspunkt har varit att bygga strategin på politiskt antagna styrdokument, främst den regionala utvecklingsstrategin, Strukturbild Sörmland och andra strategiska dokument som identifierats som relevanta utifrån strategins inriktning.

Under processens gång involverades länets kommuner och andra aktörer genom workshops, informationsmöten och remissutskick där de erbjöds möjligheten till frågor och inspel. För att ytterligare inkludera alla relevanta aktörer, både inom och utanför länet, anordnades ett digitalt forum där kompletteringsförslag och synpunkter kunde lämnas.

Politiskt förankrades strategin i Regionala utvecklingsnämnden och dess utskott genom information via dragningar under sammanträden. Nämnden består av 15 ledamöter och 15 ersättare med representation från länets samtliga nio kommuners styrelser. Genom representation av nämndens ledamöter har informationen om strategin därmed kunna nå ut till både lokal och regional nivå.

Implementering och uppföljning

Efter strategins framtagande är kommunikation om och spridning av dess insatsområden och möjligheten till medfinansiering avgörande för implementeringen. Förutom riktad information till berörda aktörer genom regionens samverkansytur, nätverk och informationskanaler kommer regionala utvecklingsnämnden informeras två gånger årligen om aktuella utlysningar, projektansökningar samt utfall och resultat. Syftet med rapporteringen är att

säkerställa kunskapsutveckling, lärande och politisk förankring av projekten men även inhämtning av synpunkter och identifiering av målkonflikter samt synergier ur det regionalpolitiska perspektivet. Detta kommer sedan kunna beaktas och arbetas in i det årliga verksamhetsplanerings- och budgetarbetet.

Mobilisering och kapacitetsbyggande

En framgångsfaktor för implementeringen av strategin är möjligheten att kunna kraftsamla och mobilisera länets aktörer via befintliga och nya samverkansytor som främjar samarbeten över aktörs- och administrativa gränser och sprida lärdomar. Prioritering av projektinsatser kommer utgå ifrån kontinuerlig dialog med aktörerna om deras utvecklingsbehov vilket säkerställer att stödmedel riktas till åtgärder som ger störst möjliga effekt.

Beroende på insatsområde och frågeställning kan olika aktörer och samverkansytor bli aktuella. Det är genom dessa kanaler som utvecklingsbehov kan lyftas och möjliga samarbetsparter kan hittas vilket är en del av det operativa mobiliseringsarbetet inför projektansökningar i tidigt skede. För att underlätta för aktörer utanför de befintliga samverkansytor och nätverk kommer regionen etablera en digital plattform där projektidéer kan lyftas och eventuella medfinansieringsbehov anges. Regionen kommer skyndsamt kunna återkoppla om potentiella samarbetsparter, regional medfinansiering samt hänvisa till strategins insatser och villkor för projektfinansiering. På så sätt kan parallella processer undvikas samt uppskalning och sektorsövergripande utveckling stärkas.

För att främja uppskalningseffekter och kapacitetsbyggande kommer regionen även bjuda in till en årlig spridnings- och mobiliseringskonferens med start 2025. Konferensen blir ett forum där projekterfarenheter kan spridas och en plattform för matchning av potentiella samarbetspartners i eller angränsande till länet. Regionen kommer bjuda in brett för att få ett sektorsövergripande deltagande.

Uppföljning och gemensamt lärande

Sedan 2024 samlas viktiga lärdomar i en uppföljningsrapport för den regionala utvecklingsstrategin. Arbetet för att samla lärdomarna, och rapporten i sig, skapar ett lärande inom organisationen. I rapporten presenteras också utvecklingen i länet med hjälp av ett indikatorpaket för den regionala utvecklingsstrategin.

I samband med detta anordnar regionen årligen ett Regionalt utvecklingsforum. Syftet med detta forum, som riktar sig brett till aktörer i länet, är att skapa en gemensam bild av förutsättningar i länet, en känsla av den mängd aktörer som tillsammans arbetar mot samma mål, men också att lära av varandra.

Projekt som finansieras inom den territoriella strategin kommer årligen följas upp på projekt- och insatsnivå där resultat lyfts i regionala utvecklingsstrategins uppföljningsrapport och sprids till relevanta målgrupper genom berörda nätverk och kontaktytor. Förutom att följa del- och slutrapportering av projekt till ansvarig nationell myndighet kommer en projektportfölj utarbetas där erfarenheter från portföljstyrningen för strukturfondsmedel inom

strukturfondspartnerskapet ÖMS tillvaratas. Strategins portfölj kommer bestå av ett antal indikatorer som kompletterar regionala utvecklingsstrategins indikatorpaket och skapar en grund för intern och extern rapportering och spridning. Uppföljningssystemet kommer även ta hänsyn till utfalls- och resultatindikatorerna inom nationella regionalfondsprogrammet för respektive insatsområde.

Utöver indikatoruppföljning är det viktigt att visa på långsiktiga effekter av projektsatsningar som en del av långsiktigt lärande och hållbar utveckling. Även om man organiserar projekt för att nå långsiktiga effekter kan det vara svårt att under ett enskilt projekts korta tid förändra komplexa samhällsutmaningar. Erfarenheter från bland annat arbete med strukturfondsfinansierade projekt har visat att en effektiv metod för att främja långsiktiga effekter är projekt som följer på varandra där tidigare erfarenheter tas tillvara, det vill säga att inkludera en förändringslogik, så kallat pärlbandsprojekt. Verksamheter som lyckats bra med sitt utvecklingsarbete har ofta bedrivit det konsekvent under längre tid. Externt finansierade projekt har för dem utgjort perioder då man kunnat kraftsamla och delvis kunnat experimentera mer än i den reguljära verksamheten. Detta sätt att arbeta har Region Sörmland redan etablerat i pågående och tidigare programperioder, men det är ett arbetssätt som behöver förbättras och etableras bredare i verksamheten och i länet i stort vilket kommer ske genom dialog med samverkansparter och projektägande aktörer.

Som ett led i lärande- och utvecklingsprocessen av pågående och framtida projektverksamhet kommer Region Sörmland anordna årliga träffar för projektägande organisationer i Sörmland. I första hand riktar sig träffarna till projektledare och medlemmar av projekt finansierade av strukturfonderna ERUF och ESF+ men kan på sikt utökas till projektägare som driver andra externt finansierade projekt, statligt eller via andra EU fonder och program. Syftet med träffarna är erfarenhetsutbyte, organisatoriskt lärande, uppföljning av projektresultat och spridning av goda exempel som en del av en förändringslogik.

Styrning och finansiering

Projektansökningar kommer bedömas med den regionala utvecklingsstrategin och territoriella strategin som grund och utifrån styrande principer och fastställda bedömningskriterier. Det gäller alla ansökningar av projektmedel, oavsett eventuell regional medfinansiering. Vid medfinansieringsbehov via regionala medel kommer Region Sörmlands fastställda anvisning för medfinansiering av projektverksamhet, Region Sörmlands hantering av anslag 1:1 statliga regionala utvecklingsmedel, följas utöver prioriteringarna inom territoriella strategins insatsområden. Upplägget innebär att projektidéer och ansökningar kommer i tidigt skede lyftas i en tvärsektorieell bedömningsgrupp för att identifiera synergier och målkonflikter och därmed bidra till snabbare framdrift och stöd åt de sökande aktörerna. Det ställs krav på att reflektera över förflyttning, värdeskapande och möjliga sätt att följa upp projektresultat och effekter. Det är också viktigt att projekt och insatser följs upp på kommunnivå för att belysa vikten av spridning av aktiviteter i hela Sörmland. Rutinen ska säkerställa en ändamålsenlig och transparent bedömning på lika villkor.

Enligt den fastställda anvisningen för medfinansiering via 1:1-anslaget ska projekt som söks inom europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och europeiska socialfonden (ESF+) vara utgångspunkt vid urvalet av insatser som ska medfinansieras. Den sökande ska ha ekonomisk och organisatorisk kapacitet att planera, genomföra och redovisa projektverksamheten.

I de fall det saknas en aktör för att bedriva utvecklingsprojekt av större vikt eller av särskilt intresse kan Region Sörmland vara projektägare. Region Sörmlands ambition är att 1:1-anslaget ska fungera som en hävstång i det regionala utvecklingsarbetet och därigenom attrahera, möjliggöra och växla upp satsningar och initiativ som bidrar till Sörmlands utveckling.

Andra finansieringskällor

Omställningsbehovet till ett smartare och grönare län till 2030 är stort och resurskapaciteten är begränsad. För att uppnå strategins ambitioner är det viktigt att, utöver nationella ERUF-medel, identifiera andra finansieringskällor för att genomföra insatser och uppnå önskade resultat. Flera av strategins identifierade åtgärdsbehov ryms inom andra program och fonder som därmed utgör värdefulla, kompletterande finansieringsmöjligheter.

En del av insatserna, särskilt inom prioritering 3 och delvis 4, kommer kunna finansieras inom ramen för ÖMS strukturfondspartnerskapet. Det kan särskilt bli aktuellt för att uppnå synergier med andra ÖMS-regioner och kopplingar till ESF+. I detta sammanhang kan även Interreg programmen nämnas såsom Interreg Central Baltic och Interreg Baltic Sea Region som möjliggör projektsamarbeten över nationsgränserna inom Östersjöregionen.

Inom områdena forskning och innovation, digitalisering samt små- och medelstora företags konkurrenskraft, prioritering 3 och delvis 4, kan nationella program från Vinnova, Energimyndigheten och Formas möjliggöra finansiering för utveckling av nya metoder, demonstrationslösningar och uppskalning. På EU-nivå kan initiativ som European Urban Initiativ och New European Bauhaus utgöra viktiga kompletterande finansieringsmöjligheter. För utbyte och lärande med andra europeiska städer kan det bli aktuellt för kommuner att söka medel från URBACT-programmet.

Investeringsstöd kan bli aktuellt att söka via Naturvårdsverkets Klimatklivet och Energimyndighetens riktade utlysningar. Specifikt för Sörmland kan även Sörmlandsfonden nämnas, en möjlighet för aktivt ägarkapital i kraftigt tillväxtorienterade sörmländska bolag.

Slutligen skapar EU:s sektorsprogram, exempelvis Horisont Europa och LIFE, möjligheter för samarbeten och kunskapsutveckling inom EU. Ett viktigt stöd i mobiliseringsarbetet och partnersöket är de nationella kontaktpunkterna på ansvarig myndighet, evenemang och aktiviteter i Bryssel anordnade av EU:s institutioner samt regionens Brysselkontor som har breda kontaktytor inom EU:s nätverk. EU:s plattformar för utbyte, lärande och nätverkande såsom European Circular Economy Stakeholder Platform och relaterade plattformar till EU Mission för Adaptation to Climate Change kan utgöra viktiga mobiliseringsforum.

Budget

Budgetsammanställning visar indikativa kostnader och behov av medfinansiering för insatsområdena inom respektive mål och prioritering under strategins genomförande fram till år 2030.

ERUF-medel utgör 40% av totalbudgeten. Övrig finansiering kan utgöras av offentliga medel exempelvis via regionens 1:1-anslag och medel från andra aktörer som söker projektfinansiering genom strategin, se tabell 20.

Tabell 20 Budgetsammanställning för respektive mål och prioritering samt insatsområdena

MÅL - Prioritering	Insatsområde	ERUF-medel	Medfinansiering (offentlig och privat)	Totalt
Ett smartare Europa – Prioritering 3	Stärka forskning och innovation	4 Mkr	6 Mkr	10 Mkr
Ett smartare Europa – Prioritering 3	Säkra nyttan av digitalisering	6 Mkr	9 Mkr	15 Mkr
Ett smartare Europa – Prioritering 3	Stärka små och medelstora företags tillväxt och konkurrenskraft	6 Mkr	9 Mkr	15 Mkr
Ett grönare Europa – Prioritering 4	Främja energieffektivitet	6 Mkr	9 Mkr	15 Mkr
Ett grönare Europa – Prioritering 4	Anpassa till klimatförändringarna	20 Mkr	30 Mkr	50 Mkr
Ett grönare Europa – Prioritering 4	Främja cirkulär ekonomi	8 Mkr	12 Mkr	20 Mkr
Ett grönare Europa – Prioritering 5	Främja hållbar mobilitet i städerna	16 Mkr	24 Mkr	40 Mkr
	Totalsumma	66 Mkr	99 Mkr	165 Mkr

Bilagor

Bilaga 1 – Sammanställning av huvudsakliga styrdokument som använts vid framtagandet av Sörmlands territoriella strategi.

Strategier och handlingsplaner
Sörmlands regionala utvecklingsstrategi
Sörmlands klimat och energiplan
Regionalt skogsprogram i Sörmland Handlingsplan 2022-2030
Digitaliseringsstrategin
Regional livsmedelsstrategi för Södermanland 2019–2030
Regional handlingsplan för klimat och miljö
Strategi för smart specialisering i Sörmland
Åtgärdsprogram för Sörmlands miljö
Länstransportplan för Sörmland
Trafikförsörjningsprogram Sörmland
Sörmlands cykelstrategi
Näringslivets geografi
Regionalt serviceprogram
Regionalt besöksnärlingsprogram
Handlingsplan för digitalisering
Sörmlands näringslivsstrategi
ERUF-programmet ÖMS 2021–2027
Handlingsplan ERUF ÖMS 2022
ÖMS 2050
Nationell strategi för hållbar regional utveckling
Strategi för utrikeshandel, investeringar och konkurrenskraft.
Region Sörmlands och Region Västmanlands gemensamma inköspolicy med riktlinjer
Avsiktsförklaring mellan Region Sörmland och Mälardalens universitet
Riskbild Södermanland

Bilaga 2 – Överblick av företagsfrämjande aktörer och innovationssystemet

<p>Eskilstuna</p> <p>Mötesplatser</p> <p>företagarna ESKILSTUNA</p>	<p>Strängnäs</p> <p>företagarna STRÄNGNÄS-MARIEFRED</p> <p>mariefred.nu</p>	<p>Nyköping/Oxelösund</p> <p>Näringslivets hus Nyköping Elverket</p>	
<p>Flen</p> <p>företagarna KATRINEHOLM FLEN VINGÅKER</p> <p>Sparreholms Företagarförening</p>	<p>Gnesta/Trosa</p> <p>företagarna</p> <p>Gnesta Handel</p>	<p>Vingåker</p> <p>företagarna KATRINEHOLM FLEN VINGÅKER</p>	<p>Katrineholm</p> <p>+KATRINEHOLM Väddar värde i regionen</p> <p>företagarna KATRINEHOLM FLEN VINGÅKER</p> <p>västra sörmlands näringsliv</p> <p>KHOLM Chefsnätverk i Katrineholm</p>